XLIII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1933. január 1. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Unitarian School for the Ministry
BERKELEY
California

Sz.: 1—1933. U. P.

Unitárius Püspök.
Kolozsvárt, 1933. jan. 1.

A Főpásztor új évi köszöntése.

„Hívj segítségül engemet a te nyomoruságodnak idején. Én megvígasztallak téged s te dicsőítesz engem.

Zsolt. 50, 15.“

Szeretett és nagyra becsült unitárius hiveim!

„Új nap fényle reánk, annyi veszélyek után.“ Az új esztendő új napsugarával szeretnék betekinteni minden ablakon, benyitni minden ajtón. Szeretnék együtt örvendezni veletek, hogy az új hit, új reménység, új biztatás napja ismét megérkezett hozzánk. Jőjjetek örvendezzünk örömünkben és dicsőitsük az égi atyát buzgó imádságban, lelkes éneklésben az ő szent házában. Egyben kérlek figyeljetek újévi izenetemre.

1. Hálát adok az én Istenemnek, hogy az ő nagy kegyelméből immár meglátogathattam mindenik egyházközségünket. Alig lehet már olyan hivem, aki főpásztori áldásomat még nem hallotta. Boldog voltam, hogy kezet szoríthattam a keblitanács tagjaival, az egyletek és ifjúságok tagjaival és a kiket megközelíthettem. Ezért mondom, hogy ha a mai nehéz

viszonyok között a főpásztornak örömben is lehet része, nekem az Úrnak 1932-ik esztendeje, öröm esztendeje volt.

Ezt az örömet fokozta, hogy a nyáron egy vallásos gyűlésen Sweitzban, St. Gallenben, találkozhattam tizennyolc külföldi ország nyolcvan kitűnő képviselőjével, akik erdélyi unitárius egyházunkra nagy tisztelettel és szeretettel gondolnak, mint a hitszabadság anyaföldjére! Fogadjátok tőlem kitartásra buzdító és bátorító testvéri üzenetüket és jó kívánataikat!

2. Nagy szükségünk van nekünk a jóindulatu biztatásra, mert hiszen egyházunknak az elmult esztendőnél alig lehetett súlyosabb és aggasztóbb esztendeje. A rossz gazdasági viszonyok és a gyenge termés miatt, megélhetésünk, a családdal, az iskolákkal, az állammal és az egyházzal szemben fennálló kötelességeink teljesítése bizonytalanná lettek.

E helyen hálás köszönetet mondok azoknak a jó szivű adakozóknak, akik tanulóink segélyezésében részt vettek, iskoláink megtartásáért áldoztak, templomainkat gondozták.

3. Mult évi levelemben örvendeztem, hogy Kereszturt a gazdasági iskolánk megkezdette működését. Megújult örömem, mert a kormány megadta az iskolánk nyilvánossági jogát. Kedves szülők és drága ifjak, az alkalmat áron is megvegyétek. Mit nyer aki ebbe az iskolába jár? Nyer bő ismeretet és tudást. Olyant, amelynek otthon egész életén át használát veszi. Ez befektetés az élő tőkébe, a család jövőbeli vezetőjébe és fenntartójába. Siessen oda mindenki.

„Aki miveli az ő földjét, megelégedik eledellel, mondja bölcs Salamon.“ (Péld. 12. 10.)

4. Nagyon kérem pap afiait, az érdekelt családokat, tartsanak fenn szoros kapcsolatot azokkal, akik idegen helyeken szétszórva élnek. A papnék szívére kötöm a hazulról eltávozott leányok gondját és gondozását. Ápoljuk a családi tűzhely, az ősi templom szeretetét.

Vajha az új esztendő ebben a szép és szent munkában is sikerrel kecsegtetne!

Imádkozzék mindenki a mi urunk Istenünkhöz, aki azt izeni: „hívj segítségül engem, én megvigasztallak téged és te dicsőitesz engem“.

Úgy legyen! Kívánja reménykedő szívvel a ti főpásztortok:

Dr. Boros György,
püspök.

ÚJ ÉV.

Benned van az álmunk, a hitünk, reményünk,
Benned újesztendő, ki paizs vagy nekünk.
Védelmezd reményünk, a hitünk, az álmunk,
Hogy félőn, remegve, tétován ne álljunk!

Hisz eleget féltünk, remegésben élve,
Az egekre néztünk rimánkodva kérve,
Hogy jobb legyen minden, legyen boldog élet,
Kunyhó, palotában zendüljön víg ének.

A reménynek fája nőjön, egyre nőjön!
Illat, virág, gyümölcs legyen rajta bővön.
Emberek hitéből csodaszikla legyen,
Zászló lebbenjen a csodasziklahegyen!

Valóraváltálmok gyönyörű zászlója,
Minden szív dobbanja, minden száj azt szólja:
Új év, új emberek, új lélekérzések,
Új, szebb és ragyogóbb égfelé nézések.

Új, szent akarások és forróbb szeretet,
Sokkal forróbb, mint ami eddig vezetett...
Ezekért könyörgünk, csak ezekre várunk,
Ezek a reményünk, a hitünk, az álmunk.

Ezeket add nekünk, újesztendő, kérünk,
Csalódó-utakról engedd már letérnünk,
Adj számunkra igaz boldogságot,
Amilyent a világ régóta nem látott.

Adj bőséget földön, bőséget lélekben
Szivek szeressenek forrón, melegebben!
Ne legyen úr, szolga, csupán testvér legyen,
Ott álljon az ember a győzelemhegyen.

Ott álljon az ember, legyőzve önmagát,
Bűnök, szenvedélyek légióját, hadát,
Ott legyen az ember, mint új, mint igazabb
Lelkében, szívében boldogabb, gazdagabb!

Vári Domokos.

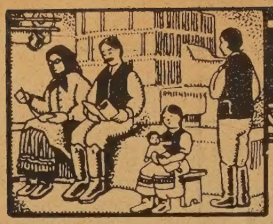

TŰZHELY MELLETT

II. József császár és Agh István unitárius püspök beszélgetése az unitáriusokról.

II. József, Mária Terézia magyar királynőnek volt a fia. Mielőtt az osztrák császári és a magyar királyi trónra jutott volna, mint trónörökös beutazta az országot, hogy megismerje a népet és tapasztalatot gyűjtsön. A trónörökös-fejedelem kedvelte és megértette a nép vídám tréfáit, amit bizonyít az ő nevével kapcsolatban fennmaradt több kedélyes történet, melyekből alább egy párat közlünk, mielőtt a püspökkel történt beszélgetését ismertetnők.

JÓZSEF CSÁSZÁR GAGYBAN.

Gagyban egykor hallák a székelyek,
Hogy József császár jön a hazába.
Nagy sereggel hát összegyülének
Tanácskozni a falu házába.
Egyik egyet, másik mást beszéle,
Hogy veszély jön a székely fejére.

Egyik monda: két puskát is tesznek
Ezután a székelyek nyakára.
Másik monda: kettős adót vetnek
Ökrére, lovára, szamarára.
A harmadik szóla: szedte, vette!
S mit tudom, mi baját emlegette,

Legokosb volt az egész gyülésben
Gagynak érdemes nótáriusa,
S szóla bölcsen: tudja jó királyunk,
Hogy mihez van, s mihez nincsen jusa.
Más a baj itt, más a komédia,
Hallgasson rám Gagynak minden fia.

Irjunk a császárhoz esdekelve,
S kérjük kegyes válaszát reája:
Hogy gyalog járhasson Gagy határin
A kinek nincs szekere, marhája.
Egész gyülés így kiálta: vivát!
Irjon a notárius instántiát.

József császár a kérelmet vette,
És meglátta furcsa foglalatját,
Egyszer, kétszer magát elnevette,
S így adá rá kegyelmes válaszát:
„A kinek nincs szekere, marhája,
Gagyban gyalog járni ne sajnálja.“
Végre lőn, hogy a falu lakói
Láthaták maguk közt a nagy királyt.
Ki három nap mulatozék Gagyon,
E helyett oly jó időtöltést talált.
De már ekkor tovább szándékozván,
Küldi a birót k a b a l á k után.*

„Hohó komék! szólott a notár'us
— Begyűtjve Gagynak minden rendeit —
Egész falu, sőt ő felsége is
Nem értik át kérelmünk ereit!
A kinek nincs szekere, sem lova,
Járjon gyalog Gagynak határiba'.“

Uram, uram! szól a falu népe,
Drágalátos uram, ez nem megyen.
Ő felsége ha vendégül jöve,
Tőlünk megemberelve is legyen.
Ő érte nem lovunkat, ökrünket,
Od'adjuk mi akár a vérünket.

„Éljen a jegyző“ — szól most a király,
Ki titkosan közikbe jön vala,
S a megijedt jegyzőnek nyájasan
Markába egy jó erszény pénzt nyoma, —
„Te rászedél, ám a határzat áll!“
S gyalog mene el Gagyból a király.

*

Ugyancsak a császárral történt, hogy az Oláhfalviak a végett folyamodtak a császárhoz, hogy rendelje el kegyesen, mikép Kolozsvár — Oláhfaluhoz ezentúl csak két mérföldnyire legyen.

A császár elrendelte és várta, hogy mire mennek vele? Hát oda mentek vele, hogy megyei határozatnál fogva az oláhfalviaknak csak két mérföldnyi távolságra volt szabad deszkával kereskedni.

Úgyde, miután a császár megengedé, hogy Kolozsvár, mely legalább tizenhat mérföldnyi távolságban fekszik, csak két mérföldnyi távolságra legyen Oláhfaluhoz, természetesen: a deszka bátran vándorolhatott Kolozsvárra.

* Kancza, ló, székely szó.

Látogató körutjában a leendő fejedelem Kolozsvárt is felkereste 1773 junius havában s az akkori unitárius püspök kihallgatást kért. Miután azt megnyerte, junius 26-án megjelent előtte. A püspök a beszélgetést így irta le:

Én Agh István, superintendens, és tiszt. Kovácsi Tamás, generális notárius, kihallgatást nyerve, megjelentünk II. József császár ő Felsége előtt, hol, a mint szokás, kissé térdet hajtva, megállottunk; és azonnal benyújtám kérelmemet, mondván:

E kérelem, cs. kir. szentséges Felség, a feletti panaszaimat foglalja magában, hogy az ezen *erdélyi* nagyfejedelemségben felügyeletem alá bizott unitárius ekklézsiák polgártársainktól a törvények ellenére bántalmaztatnak, gyötörtetnek és megkárositttatnak, s ezen bajainkra orvoslást, a föld leghatalmasabb fejedelme által felállitott hatóságoknál, mindeddig nem találhattunk; ugyanazért, ennyi bajunk orvoslását keresni akarva, vagyok kénytelen szent Felséged lábaihoz menekülni.

Ezekre a *császár* mondá: Hogy történhetnek ezek, *mikor a ti vallástok is, éppen mint a többi, bévett vallásnak tartatik?*

Ugy van, felelék, és éppen ez az, mi nekünk nagyon fáj, hogy mind ennek dacára bántalmaztatunk.

A *császár* kérdi: mely dolgokban bántalmaztattok?

Püspök: Templomaink, parochiáink és egyházi alapunk tőlünk elvétetnek; vallásunk gyakorlása, vagyis az isteni tisztelet — némely helyen még a magányzók házánál is — eltiltatik, s egyházunk tagjai mindenütt erővel, intések és fenyegetésekkel, sőt néha még fegyverrel is, a magokétól eltérő hitnek vallására kényszeríttetnek.

Császár: Ugy kell lenni, hogy a ti vallástok nem sokban különbözik a helvétek hitvallásától, kiket, valamint ágostaiakat, már láttam, de hiteteken levő embereket még mindeddig nem láttam.

Püspök: Vallásunk a hitelvekben (dogma) sokban eltér azokétól.

Császár: De a szertartásokban (ritus) és egyházi énekekben (in cantilenis) talán nem különböztök?

Püspök: A szertartásokban, igenis, megegyezünk a helvétiekkel, de nagy különbség van a hitelvekben.

A *császár* kérdi: melyekben?

Püspök: Ők ama hitcikkelyekhez, melyek a szent iratokban ki vannak fejezve, még sokat hozzá toldottak, mely bővitéseket, mi unitáriusok, itéletünk szerint, az üdvösségre szükségesnek nem tartunk.

Császár: Hiszitek-e, hogy mindazok elkárhoznak, a kik nincsenek a ti hitvallástokon?

Püspök: Ámbár tudjuk, hogy a többi keresztények Jé-

zus Krisztusnak a szentirásban kijelentett üdvözitő tanához sokat hozzáadtak, meyekről mi nem hihetjük, hogy az üdvösségre szükségesek volnának; mindazonáltal, mivel Jézus Krisztus üdvözitő hitét hiszik és vallják, azt tanitjuk, hogy mindazok üdvözülni fognak, kik Istennek a Jézus Krisztus által kijelentett parancsolatai szerint folytatják életöket, legyenek akár katholikusok, akár lutheránusok, akár helvét-hitvallásuak, vagy bármely más felekezetbeliek.

Császár: Mi másképpen szólunk; ugyanis azt mondjuk, hogy senki sem üdvözülhet, ki nem él a római (katholikus) hitben, *de nem lenne rosz, mindenkinek megengedni azt a képességet, hogy választhassa azt az útat a mennybe menetelre, a mely neki tetszik.*

Ezeket hallva, bátorságot vettem unitária vallástételünk egy példányát ő Felségének bényujtani; ki is a példányt kegyesen elfogadván, így szólott:

Császár: Engem ugyan meg nem térittek?

Püspök: Távol legyen, cs. kir. szentséges Felség, hogy felségedet az igazságtól eltériteni akarjam, sőt inkább e vallástételünk bényujtásával azt vettük célba, hogy ismerje meg Felséged, mi nekünk, unitáriusoknak, valódi vallástételünk, hogyha talán akadnának majd némelyek, kik minket Felséged előtt gyülöltekké akarnának tenni, tudva, mi a mi valódi hitvallásunk, az igaz ösvényről el ne téríthessék.

Ezek után az oly hoszszas és kegyes fogadtatás után, magunkat ő szent Felsége kegyelmébe ajánlva, ő Felsége szine elől kegygyel halmozva (valde gratiose) távoztunk el, örömmel könyörögve Istenhez ő szent Felsége boldog életéért és kegyes kormányzásáért.

Ez a kihallgatás és *II. József* uralkodása reánk unitáriusokra azért nevezetes és emlékezetes, mert trónralépése után mindjárt kiadta a „türelmi rendeletet" s ezzel megszüntette a reformátusok és unitáriusok üldözését és valóságban is szabad vallásgyakorlatot biztosított számunkra az egész országban. E rendelet kiadása után bátrabban kezdtek templomokat és iskolákat épiteni, mivel nem félhettek most már attól, hogy azokat ismét elveszik.

A türelmi rendelet kiadásával indult meg unitárius egyházunkban — a sok üldöztetés és szenvedés után — a szabadabb fejlődés. *Ü. J.*

A sátán a templomban.

Egy szorgalmas templombajáró hív keresztény, szép nyári vasárnap éppen utban volt a templomba, midőn nagy csodálkozására találkozott a sátánnal, a mely ugyanazon úton haladt.

Mit keresel te itt? kérdezte a keresztény?

Oh, felelt a sátán, miért ne járhatnék én oda, hol az emberek imádkoznak és a hol ellenem prédikálnak? Ki védelmez meg engem, ha én magam nem teszem meg?

„De hogyan csinálod?"

Oh kedvesem, ezer módja van ennek, ismételte a sátán.

Vasárnap reggel legelőször olyan házakhoz megyek, honnan templomba készülődnek. Egy kis veszekedéssel bosszuságot csinálok, túl kemény gallér, az ing szorossága, vagy az utolsó pillanatban leszakadt és elgurult gomb miatt. Mindezek az embereket olyan hangulatra serkentik, mely rendkívül kedvez az én terveimnek.

Vagy azokkal szemben is, kik feljőnek a templomba, felhasználom az én módszereimet.

Itt van egy ifjú lány, elég ha felhivom a figyemét ama másik leány díszes kalapjára, fejkendőjére s vége, hogy a prédikációra figyeljen.

Ott van két ifjúember. Éppen most lépnek be a templomba, úgy irányítom az elméjüket, hogy erre-arra való bámészkodásukban a prédikációból csak egyes szavakat hallanak meg s azzal a tudattal távoznak, hogy a prédikáció gyenge és nem érdemes a meghallgatásra.

Az a halvány arcú nő, aki most fordult be a templomajtón, borzasztóan fél a léghuzattól és a megfázástól. Ezt az aggodalmat úgy a fejébe verem, hogy egész templomozás alatt csak egészségéért aggódik.

Ott hátül ül egy anya, aki otthonhagyott gyermekeire gondol. Felnyugtalanítom az anyát, hogy mire hazaér, legkisebb gyermeke a bölcsőből ki fog esni, mert elfelejtette a szolgálóra rábizni az ügyeletet.

Két kereskedő ül a padban, kiknek minden gondolatuk azon az újdonságon jár, melyet templombajövetelük előtt olvastak a friss újságban.

Ott van két derék polgár, akikkel szemben könnyű az én feladatom. Elhitetem velük, hogy mindazt a sok bűnt, vétket, melyet a pap felsorol, nehogy magukra vegyék, mert az barátjukra, szomszédjukra talál. Ezek azzal a nyugodt tudattal távoznak a templomból, hogy bennük semmi hiba nincs.

Ha véletlenül valakikkel a templomban nem érek célt, akkor kijövetelkor arra törekszem, hogy a beszélgetést olyan érdekes tárgyra tereljem, mely a templomban hallott igéket elfeledtté teszi.

Ezeket mondotta a sátán, a mi keresztyén társunknak. Arról nem tesz említést, hogy vajjon ő áldozatául esett-e a sátánnak? Vagy ellenkezőleg, ő erősen állva, figyelmeztette embertársait, keresztény testvéreit: a jó keresztény kötelességre, hogy Istenre irányuló gondolatokkal és érzésekkel ké-

szüljünk a templomba s ha oda érkeztünk, foglaljon el minket az Úr házának szerelme, Jézus evangéliuma, Isten igéjének buzgó hallgatása. A mint a Prédikátor könyve mondja: „Őrizd meg lábaidat, midőn az úr házába jösz és azért jöjj, hogy hallgasd az igét.“ (Préd. 5. r. 1. v.)

(Németből) *Ü. J.*

EGYHÁZI MOZGALMAK ÉS HIREK

Újévi tisztelgés a Főtiszt. Püspök urnál.

Január 1-én a déli órákban az unitárius férfiak és nők nagyszámu csoportja kereste fel a főpásztort, hogy újév alkalmából üdvözölje. *Dr. Varga Béla* egyh. főjegyző az alábbi szavakkal köszöntötte:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

Ismét összegyűltünk, hogy a beállott új esztendő alkalmából kifejezzük jókivánságainkat a főt. püspök úrnak és családjának.

Egy nehéz esztendő súlyos terheit hordoztuk az elmult évben s az újnak küszöbén is gondterhelt lélekkel tekintünk a jövő elé. Ez a gond nemcsak az egyeseket érdekli különkülön, hanem a közösséget is, amely az egyesekből táplálkozik.

Az a közösség, amely bennünket az új év alkalmával ide összehozott, s amely általában bennünket ez alkalommal legközelebbről érdekel, az Unitárius Egyház és ennek a jövője. Ennek az egyháznak a jövője attól függ, hogy meg tudja-e adni azoknak az egyeseknek, akiket, mint hiveink összességét, a maga kebelébe zár, azt a lelki táplálékot, amelyet tőle mindenki elvár s amelynek mindenki valóban szükségét érzi. Minden kollektivitás csak akkor él, csak akkor életképes, ha betudja tölteni a hozzátartozók lelkében azt az ürt, amelynek betöltése egyedül az ő kizárólagos feladata.

Másfelől azonban az Egyház életképessége attól is függ, hogy az egyesek, az individumok megadják-e azt a hozzájárulást, amely nélkül az összesség fenn nem állhat. Nemcsak az anyagiakra gondolok, sőt egyáltalában itt nem is erre, hanem elsősorban a lelkiekre, mert ha meg van a lelki hozzátartozandóság érzése, akkor ez minden egyebet magával hoz s ha ez nincs meg, akkor az adakozás is csak hiú erőlködés.

Ezek a problémák kell, hogy foglalkoztassanak bennünket az új év reggelén, annál is inkább, mert amint látszik, ebben az évben Egyház-alkotmányunk reformjának kérdése is tárgyalás alá kerül, amelynek sikeres és harmonikus megoldása mindnyájunknak közös érdeke. Ebből a szempontból

revizió alá kell azért vennünk azt, hogy mivel tartozik épen ez az Egyház híveinek s vajjon megadja-e az egyesnek azt, amivel tartozik, de meg kell vizsgálnunk mindannyiunknak saját magunkat is, hogy vajjon mi egyénenkint megadjuk-e azt az Egyháznak, ami nélkül nem képes eleget tenni a hozzá fűzött várakozásoknak. A kettő szorosan összefügg. Az egyik oldal a másik nélkül meg nem oldható. A mi jövőnk attól függ, hogy minden tagja aktiv munkása legyen az Egyház közös céljának.

Bocsánatot kell kérnem a Püspök úrtól és a kedves afiaitól, akik itt mellettem állnak, hogy ez új évi üdvözletbe ilyen nehéz problémákat vegyítettem bele. Csupán fel akartam hívni a figyelmet ezekre a kérdésekre, mert úgy vélem, hogy mint egyháztagok, akkor érezzük át valóban az új esztendő fordulójának lelki fontosságát, ha ezekkel komolyan foglalkozunk.

S ezek után engedje meg a Püspök úr, hogy az összes jelenlevők nevében fejezzem ki őszinte jókivánságaimat a beállott új év alkalmával, aval az óhajtással, hogy ebben az új évben tehessünk bár egy lépést közösen kitűzött magasztos céljaink megvalósítása felé.

Isten éltesse!

Az üdvözletre a főtiszt. Püspök úr — amennyiben feljegyeznünk sikerült — a következőket mondotta:

Kedves Főjegyző afia. és híveim!

Jó nekünk egymás közelében lennünk és meghallanunk egymás szíve dobbanását. Ha a szívműködés rendes, akkor az agy is rendes és a harmonia megvan a kettő között. Nekünk erre a harmoniára nagy szükségünk van!

Az elmult esztendő a futkosás, kétségeskedés, kapkodás éve volt. Futnunk kellett számtalanszor arra a helyre, hol az államkormányzat az unitárius egyházat, papságunkat leredukált csekély összegű alamizsnaszerű államsegélyben részesítette. Kérnünk és követelnünk kellett, hogy az állam teljesítse ősi multtal biró történelmi egyházunkkal szemben kötelességét.

Éreztük tanári-, tisztviselői- és lelkészi-karunk nyomorúságos helyzetét, hallottuk a jajkiáltásokat s azon voltunk, hogy a helyzetet valamiképen orvosoljuk.

Az egyházi kormányzatban résztvevők arra törekedtek, hogy jó rend, fegyelem és igazság legyen s elismeréssel kell, hogy megemlékezzem az E. K. Tanács tagjainak fáradságos önzetlen munkájáról, melyet egyházunk ügyei iránt tanusítottak.

Az unitárius mult arra kötelez minket, hogy a mai kor martirságát minden nehéz helyzetben vállaljuk és viseljük. Becsülettel éltünk a multban, ezt meg kell tartanunk a jelen- és jövőre is.

Kérem szeretett híveimet, hogy az unitárius összetartás erényét tegyék sajátjukká és ápolják. Vegyék fel az ifjúság gondját, mert jövőnk biztosítéka ettől függ!

Örömmel vettem tudomásul a D. F. Egylet férfi tagozatának megalakulását. Minden ilyen alakulás — ha belső tartalommal jár — egy-egy láncszeme, erősödése egyházunknak.

Nagy és nehéz munkák várakoznak reánk az új évben, de Isten segedelmével, benne bizó hittel megharcoljuk úgy, hogy szeretett egyházunk fennállása, fejlődése és megszilárdulása legyen az eredmény! Hangos jelszavaknak nem vagyunk és nem lehetünk barátai, ezért nem ismerjük el, hogy egyházunkban kiváltságos osztály uralkodjék, a melyet át kell vinni a népek tömegére! Ilyen jelszavakkal való operációt veszedelmesnek tartunk akkor, mikor minden idegszálunkat az egyház fennmaradhatásának kérdése foglalja el.

Ezért csak azt kérem, hogy álljunk egymás mellett testvéri érzülettel, nyújtsunk egymásnak támogató kezet és szívet, unitárius egyházunkban a mi népünk elfeledve, elhanyagolva nem volt és nem lehet.

Én Istenben bizó hittel vállalom a püspökséggel járó terheket és próbákat s jól esik látnom, tudnom, hogy híveim ilyen szép számmal állanak mellettem.

Isten áldása legyen mindnyájunkon.

A brassói unitárius templom.

A nyilvánosság előtt egy idő óta nem beszéltünk róla, csak magunkban töprengtünk és reménykedtünk. A viszonyok kényszerítettek a hallgatásra. Most már azonban, úgy érezzük, ismét beszélhetünk a brassói unitárius templomról, mert közel 16 esztendei várakozás és reménykedés után a brassói egyházközség a város által felajánlt 1000 m² nagyságot meghaladó telket végre jogerősen megkapta.

A város ez idő alatt a telekügybe négyszer hozott kedvező határozatot. Az emberek és a körülmények mindig megakadályozták, hogy a templomhely az egyházközség tulajdonába jusson. Ez késleltette, sokaknak talán érthetetlen módon, a brassói templomépítést, melynek pedig a szükségét egy 1500 lélekszámot meghaladó gyülekezet napról-napra érzi. Vártunk mégis, mert nem akartuk elveszíteni az ingyen telket, mely a város központjában igen szép helyen van s melynek mai forgalmi értéke mintegy másfél millió lej.

Örömmel s az alkotás vágyától lelkesítve adjuk hírül mindenkinek, akit az ügy érdekel, hogy most már a templomhely megvan. Oly fordulópontot jelent ez a brassói egyházközség életében, melyet joggal nevezhetünk történelminek. Ezzel megnyilik a lehetősége annak, hogy Erdély egyik leg-

népesebb és forgalmasabb városában az unitárizmusnak új vára épüljön, melyben a hivek egyházi tekintetben otthonra találjanak, saját hajlékukban zavartalanul imádkozzanak s melyből az unitárius szellem kiáradjon azok számára, akik szeretik a világosságot és igazságot.

Több, mint 20 éve, hogy Brassóban is önálló lelkésszel anyaegyházközség létesült. A szépen indult, sőt nekilendült egyházi életnek sok nehézséggel kellett megküzdenie. Alig tul a kezdeten sajnálatos anyagi és erkölcsi összeomlás fenyegetett. Majd a világháboru roppant megpróbáltatása vette igénybe minden tekintetben az erőket, hátráltatva a lelkekben élő vágy valósulását. Majd meg az impériumváltozás megrázkodtatása nehezült a lelkekre. Annak némi igazolására, hogy mit végeztünk, amint lesujtottságunkból magunkhoz térhettünk s a felkavart szenvedélyek is csillapulni kezdtek, legyen szabad érinteni a következőket:

Az impériumváltozás kezdetén, a pénzbeváltással újból megpróbált anyagi helyzetben, az egyházközség minden vagyona 10.000 lei volt, mely Templomalap címet kapott. Ebben az időben a lelkészi államsegély is jó ideig be volt szüntetve, s így a lelkészi állás fenntartását is a hivek nemes áldozatkészsége biztosította. E sulyos helyzetben, a jövő bizonytalansága érzetében, kezdődött e városban, a vagyontalan, de élni akaró unitáriusok kezdeményezésére, a műsoros táncestélyek, majálisok rendezése, melyek eleinte 25—30.000 lej tiszta jövedelmet biztosítottak, a tea- és vallásos estélyek tartása, melyek az összetartás érzetének a fejlesztése mellett az alapot is növelték. Ez időtájban alakult meg a Nőszövetség, melynek ma is lelkes tagjai olyan munkát fejtettek ki az összejövetelek tartásában, hogy példájok méltán indíthatja tettre majd késő nemzedékek tagjait is. De ott voltak az áldozatot jelentő munkában a keblitanács tagjai és más buzgó egyháztagok is, akik nem szüntek meg buzgolkodni a nagy cél előmozdítása érdekében. A nők sorba vették a házakat és családokat, hogy alkalmi gyűjtésekkel is előbbre vigyék az ügyet. A férfiak szülőfalujokba s másfelé mentek, önként gyűjtőiveket kértek, hogy a jólelkű és hitbuzgó emberek áldozatkészségét biztosítsák a cél számára. A lelkész egyházközségről egyházközségre járt prédikálni, melynek nyomán a megnyilatkozott szeretet és unitárius együttérzés szivesen adta össze filléreit a brassói templomért. A helybeli hivek a lelkes munka mellett maguk is önként áldoztak, az egyházközségek egy része is segítségül jött, a helybeli és vidéki cégek, gyárak, üzemek, vállalatok, pénzintézetek stb. — sokan nem is hallottak soha rólunk — kegyes adományaikkal kapcsolódtak bele az alkotó munkába, hogy legyen Brassóban unitárius templom.

Igy mintegy 4—5 esztendő alatt a 10.000 lej Templomalap közel 400.000 lejre emelkedett. Minthogy a telek megnye-

rése elé újabb akadály gördült s a gazdasági helyzet is bizonytalan volt, nehogy a verejtékes munka eredménye márholnapra megsemmisüljön, az egyházközség 1925-ben a meglevő tőke mellé újabb 400.000 lej kölcsönt vett fel s azzal a belvárosban emeletes házat vásárolt, melybe az évekig tartó rekvirálás megszünte után a lelkészi lakást, irodát, egyleti helyiséget és egyházfi lakását helyezte el. Sajnos, imaházat nem tudott benne létesíteni, mert a hivek száma nagyobb volt, minthogy elférték volna benne ünnepeken is s így tovább is másfelekezet templomába kellett maradni.

A 400.000 lej kölcsönt 16%-os kamatjával együtt az egyházközség újabb öt év alatt újabb erőfeszítéssel visszafizette s ma a mintegy 700.000 lejt érő tehermentes ház mellett van közel 100.000 lej készpénze az építkezés megkezdésére.

Az egyházközség a ház értékesítésével és e készpénzzel már a tavaszon hozzákezdeni szándékozik az építkezéshez. Tisztában van azzal, hogy ez az összeg nem elég a cél valósítására, de akik ennyit tudtak teremteni a semmiből, biznak benne, hogy erejük megfeszítésével s a testvéri szeretet segítségével célt érnek. Minden azt mutatja, hogy a hivek, a nagy munkanélkülség és szegénység dacára is, a nagy munkára készen állanak, pénzáldozattal, anyaggal, munkaerővel, fuvarral — kitől amint lehet — jönni fognak, mert mindenki akarja, hogy legyen Brassóban unitárius tempom. De megvagyunk győződve, hogy más vallású barátaink, háromszéki és más egyházkörben levő kiépített egyházközségek is kiveszik részüket az áldozatból, hisz csaknem mindenki adott a brassói egyházközségnek tagot. Mindenekfelett pedig bizunk benne, hogy egyházi főhatóságunk is megtalálja a módját annak, hogy a saját erejéből és összeköttetései révén miként lehet munkás abban, hogy Brassóban unitárius templom legyen.

Mint más országok nevezetes gócpontjaiban, úgy Brassóban is hivatva van az unitárizmus arra, hogy messzenyuló gyökeret verjen. Úgy kellene lennie tehát, hogy az egyetemes unitáriusság számottevő részvételével épüljön fel Brassóban is az Unitárius Otthon. Ez az egyházközség továbbra is meg fogja tenni saját erejéből a lehetőt, de kérünk minden unitárius egyháztagot, általában az unitárius gondolkozással rokonszenvező minden embertársunkat, bárhol lakik és bármivel foglalkozik, hogy a reánk váró nagy munkában, a brassói unitárius templom felépítésében, ne vonja meg tőlünk segítő kezét. Az unitárizmusnak s egyben a felvilágosult gondolkozásnak tesz vele kiszámíthatatlan szolgálatot. *Kovács Lajos.*

Mikó Imre: „Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés" c. falutanulmánya megjelent az „Erdélyi Fiatalok" kiadásában. A könyv — melynek ismertetésére jövő számunkban visszatérünk — 136 oldal terjedelmű s bolti ára 40 lej. Megrendelhető az Unitárius Iratterjesztő Bizottságnál.

Amerikai nők levele.

Nőszövetségünk minden évben több kedves karácsonyi és újévi üdvözletet kap amerikai nőszövetségek vezetőitől. Az idén a náluk szokásos csinos képes kártyákon kivül egy különösen meleghangú levél is érkezett, részben következő tartalommal:

„A Metropolitan District (Newyork és külvárosai) unitárius nőinek szövetsége karácsonyi és újévi üdvözleteket küld nőszövetségük asszonyainak.

Nehéz esztendő végéhez értünk. Hiában reméltük, hogy a letünt év folyamán a világ sok szenvedése enyhülni fog. A mukanélküliek száma nem apadt, sőt több országban még emelkedett. Ebben a sulyos helyzetben — úgy hisszük — nekünk nőknek elsősorban kötelességünk segíteni, ahol csak lehet. Fogjunk össze mindnyájan egy hithez tartozó nők és igyekezzünk kettőzött erővel, — ki-ki saját nőszövetsége keretein belül, — enyhíteni a szenvedők inségén.

Ebben a szellemben kivánnak a newyorki asszonyok Kolozsvár unitárius nőinek boldog újesztendőt.“

Kérjük és várjuk

lelkészeinknek, tanítóinknak, ifjúsági egyleteink vezetőségének és minden unitáriusnak a segítségét és szeretetét ahoz a munkához, melyet a D. F. E. I. K. Egyetemes Szervezete ez évben megkezdett és véghez akar vinni.

Ez a munka kettős tartalmú, de egy egységbe foglalt. Ezt akarjuk: egyöntetüen dolgozni. A kettős tartalom tehát: tevékenység és egyöntetüség.

Az egyöntetüség első föltétele az, hogy egymást pontosan megismerjük. E célból összes lelkészeinkhez, illetve ifj. egyleti vezetőinkhez — az egyházi főhatóság utján — kérdőivet juttattunk. A kérdőiv az ifj. egyletekre, azok tagjaira, munkaprogrammjukra és arra vonatkozólag, hogy miben vár tőlünk irányítást az egylet. A kitüzött határnapig 38-an, vagyis egyházközségeink $^1/_3$ része küldte be feleletét. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a 38 egyházközségből 30-ban az ifj. egylet meg van alakítva és működik.

Általánosnak mondható kívánság egyleteink részéről — amint ezt a feleletekből látjuk — egy alapszabály-minta és egy átalános munkaprogramm. Mindkettőt még január hó folyamán elküldjük egyleteinknek. Ezenkivül e kéréseknek a „Kévekötés“ hasábjain is igyekszünk eleget tenni az egyesületi életre vonatkozó útbaigazítások közlésével. De, hogy azt megtehessük, e helyről is kérünk minden unitáriust, aki csak áldozni tud az unitárius ifjúság cselekvő jóakaratának támogatására évi 40 leut, hogy küldjék be ezt az összeget — mint a Kévekötés előfizetési díját — Végh Kálmán Kolozsvár, Főtér 18. Fortuna cukorkaüzlet címre.

Egyetemes Szervezetünk végleges döntést hozott az utazó titkári állás beszervezését illetően is. Folyó év január végén fog elindulni Kovács Domokos főtitkárunk a maroskörí egyleteink fölkeresésére, mindenüvé visz alapszabály-mintát, munkaprogrammot, daloskönyvet. Viszi mindenüvé szeretetünket, kézfogásunkat, jobb jövőt, munkálni akarásunkat s mi ezért cserébe szeretetet, kézfogást és jobb jövőt munkálni akarást várunk.

Ugyancsak január végére tervezi Egyetemes Szervezetünk Köri Ifjúsági Napok rendezését Háromszék és Udvarhely körben. Ez Ifjúsági Napok vannak hivatva összegyűjteni egy egyházkör unitárius ifjúságát olyan időben, mikor a falusi ifjúság nincs teljesen lekötve a kenyérkereső munkával.

Hogy együvétartozásunkat külsőleg is láthatóvá tegyük — ami az ötudatosításra mindenkor biztató erővel hat — elkészíttettük az unitárius ifjúság jelvényét. Ez „D. F. E. I. K." fölirás mellett egy repülni készülő galambot ábrázol. S ez legyen az új, őszinte és bátor unitárizmus szárnybontásának szimboluma. *Ürmösi Károly*, alelnök.

A szervezeti törvény reformja kérdésével a beérkezett különböző indítványok folytán E. K. Tanácsunk szeptember hó végén tartott ülésén foglalkozott. Megállapította, hogy a törvény átdolgozása alapos és hosszas munkát, a történelmi előzményekre, jelen körülményekre, az állammal való viszonyunkra, más egyházak szervezeti szabályaira stb. kiterjedő tanulmányokat igényel, miket egyházunk küzdelmes helyzete nehezít. — Megállapította, hogy az ügy életbevágóan nagy fontossága, a felmerült vitás kérdések minden oldalról való megvilágítását és nyugodt megfontolását igényli és hogy az egyházkörök közül öt egyházkör a törvény módosításáról még nem is adhatott véleményt s a felterjesztéssel élt három egyházkör sem egyházi főhatósági megkeresésre, hanem az E. Főtanács által további előkészítés végett E. K. Tanácshoz áttett, részleteiben ki nem dolgozott, vázlatos tervezetre adott véleményt.

Ezért E. K. Tanács az egységesen megoldandó törvénymódosítás megfelelő előkészítésére, a már bekért szakvéleményeken és javaslatokon kívül, egy bizottság kiküldését határozta el, amely a gyakorlatban is érvényesíthető eszmék, indítványok és a vallásügyi törvény rendelkezései figyelembevételével, a szervezeti törvény szövegét szükségtelen késedelem nélkül dolgozza át és tegyen olyan javaslatot, hogy azt véleményezés végett az egyházkörök közgyűléseihez s azután az E. Főtanács vagy a Zsinat elé lehessen terjeszteni. A bizottságba delegálta egyházi közügyigazgató, theológiai jogtanár, egyházi jogtanácsos és egyházi titkár afiait; dr. Ferenczy Géza főgondnok urat pedig felkérte a bizottság elnöki tisztségére és arra, hogy a bizottságot legjobb belátása szerint, más tagokkal kiegészítse.

Főgondnok úr E. K. Tanács legközelebbi, november havi ülésén számolt be a munka beindulásáról, az anyag összegyüjtéséről, a bizottsági tagok felkéréséről s az egyesek által feldolgo-

zandó törvényrészek beosztásáról. Az egyes részeknek remélhetőleg még a tél folyamán elvégzendő feldolgozása után a bizottsági tagok együttes ülésre való összehívása van tervbe véve.

Adományozás. Az igazi buzgó és őszinte vallásos léleknek szívből jövő megnyilatkozása az a szép összegű adomány, melyet a fogarasi egyházközségünkben Fóri Anna napszámos asszony, hívünk tett. A jelenlegi segédlelkésznek s általában az odakerülő segédlelkészeknek nincs palástjuk. Az egyházközség gondoskodni akart, de nem volt miből. Ez a szegény asszony, ki két keze munkájával tartja fenn magát, értesült erről, s 1000 lejt adott erre a célra. Ebből a pénzből — kevés pótlással — házilag előállították a palástot. Püspök úr meleghangú sorokban megköszönte az adományt. Mi is itt a nyilvánosság előtt köszönetet mondunk e lélekből jövő kedves cselekedetért. A jó Isten kísérje további áldásával buzgólelkű hívünket.

Lelkész aafiait felkérjük, hogy f. évi január 20-ig szíveskedjenek jelezni, beleegyeznek-e, hogy az Unitárius Naptárok árát legközelebbi kongruájukból levonják? Akiktől ezideig választ nem kapunk, beleegyezésnek vesszük és aszerint intézkedünk. Mint a decemberi számunkban is jeleztük, a Naptár-példányaink már december első napjaiban végleg elfogytak, az azután érkezett utó-rendeléseknek (kb. 500 drb.), nem tudtunk eleget tenni.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába november 20-tól december 31-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Keresztes Lajos Nagybacon, Özv. Szabó Mózesné Kisbacon 1933-ra, Nyiredi Áron Fogaras 1927—1931-re; Német István Kolozsvár, Pap Dénes Székelyudvarhely, Varga Dénes Torda, Unitárius Egyházközség Lupény 1931—1932-re; Ajtai János, Keresztély Lajos Kolozsvár, Kelemen Árpád Székelykál 1932-re; Lengyel Ferencné Opiski 1932—1933-ra; Unitárius Egyházközség Kissolymos 1929—1932-re; Lőrinczy Elek Kissolymos 1930-ra; Unitárius Egyházközség Várfalva 1929—1932-re; Unitárius Egyházközség Gagy 1928—1932-re.

Alapítói díjban fizetett Dr. Boros György Kolozsvár 100 lejt.

Kolozsvár, 1932. december 31-én. **Gálfalvi Lőrinc,** pénztárnok.

Szerkesztői üzenet.

Aranyosrákosi D. F. E. Nőegyletünknek az alelnöknő őméltóságához intézett leveléből értesültünk, hogy az Unitárius Közlöny mult évi 12. számában közölt tanácsunk „végtelenül megbántotta és elkeserítette". Igen sajnáljuk, hogy oly érzékenyen fogták föl, s ezennel idézzük b. levelükből, hogy „a környéken sehol annyi vallásos ünnepélyt nem tartanak." Azt is szívesen jegyezzük föl, hogy színdarabot azért rendeztek, „talán többet", mert a jövedelméből csináltattak az úrasztalára „csinos rece abroszt" 300 lej értékben, vettek virágvázát 680 lej értékben, s azokért a püspök úrtól elismerésben is részesültek." Az előadott színdarabok mind tanulságosak és jó célt szolgáltak s kérjük aranyosrákosi D. F. E. Nőegyletünket, csak folytassák megkezdett szép munkájukat és ne lankadjanak.

Minden kézirat Ürmösi József címére küldendő, Cluj-Kolozsvár, Unitárius kollégium.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L., Magyarországra 90 L., Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 Leit egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódij 1000 L., Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T. Cluj-Kolozsvár. 17846